

УДК 336.61

Салівончик І. М.

irunasm09@gmail.com, ORCID ID: 0000-0001-8291-3943

аспірант, ст. викладач кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Луцький національний технічний університет, м. Луцьк

СТРУКТУРНА МОДЕРНІЗАЦІЯ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЛІСОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Анотація. У статті розглянуто загальні напрями та методи фінансової діяльності лісових підприємств, представлено комплекс модернізованих заходів, що забезпечують розвиток економіки. Модернізація лісових підприємств включає у себе ефективну податкову систему, достатні обсяги інвестування. Нині переважна більшість технічного устаткування лісових підприємств є застарілою, що потребує негайного оновлення новітніх технологій та якісного обладнання. Це дасть змогу бути конкурентоспроможним у ринкових умовах, збільшити ринки збуту, що, своєю чергою, дасть змогу підвищити фінансові результати. Загалом модернізація будь-чого базується на якісній еволюції, переході від традиційного до сучасного, оновленні відповідно до вимог сьогодення. Конкурентоспроможність продукції підприємства є важливим чинником створення необхідних умов для проведення модернізації. Тому конкурентоспроможність продукції – це сукупність її якісних, споживчих властивостей, що становлять інтерес для споживача, відрізняють її від іншого товару-аналога та дають змогу конкурувати на конкретному ринку збуту. Відомо, що конкурентоспроможність продукції залежить від низки чинників, що впливають на пріоритетність вибору і визначають обсяг їх реалізації на певному ринку. Для прискорення модернізації лісових підприємств потрібне здійснення заходів, спрямованих на концентрацію інвестиційних ресурсів для реалізації їхніх інвестиційних та інноваційних програм і проєктів. Вони повинні бути спрямовані на технічне переоснащення тих виробничих підрозділів підприємств, які є визначальними у виготовленні продукції з інноваційним наповненням. Структурна модернізація та зростання національної конкурентоспроможності належать до головних пріоритетів соціально-економічного реформування України. Модернізація підприємств повинна здійснюватися з урахуванням зовнішнього попиту на відповідні товари та послуги. Відповідно, це дасть змогу повернути втрачені та захопити нові ринки збуту через задоволення їх попиту на інноваційну продукцію. Вистояти і випередити конкурентів – це діяти зовсім по-іншому, а саме за допомогою модернізації виробничої діяльності на основі інновацій.

Ключові слова: модернізація, фінансова діяльність, лісові підприємства, господарсько-виробничі процеси.

Salivonchuk I. M.

irunasm09@gmail.com, ORCID ID: 0000-0001-8291-3943

Postgraduate, Senior Instructor of Department of Finances, Banking and Insurance,
Lutsk National Technical University, Lutsk

STRUCTURAL MODERNISATION OF FINANCIAL ACTIVITY OF FOREST ENTERPRISES

Abstract. General directions and methods of financial activity of forest enterprises are considered in the article, the complex of the modernized measures that provide development of economy is presented. Modernisation of forest enterprises includes for itself the effective tax system, sufficient volumes of investing. On this time, swingeing majority of technical equipment of forest enterprises becomes antiquated, that needs the immediate updating of the newest technologies and quality equipment. It will give an opportunity to be competitive in market conditions, increase of markets of sale that in turn will allow to promote financial results. In general, the modernization of anything is based on qualitative evolution, the transition from traditional to modern, updating in accordance with the requirements of today. Structural modernisation is forming of new model of economy, that would be able to decide a task after next directions: it is an increase of efficiency of production; it is providing of competitiveness of enterprises; it is a production of competitive goods; it is a grant of high-quality services to industries of economy. A competitiveness of products of enterprise is an important factor in creation of necessary terms for realization of modernisation. Thus, a competitiveness of products is totality of her quality, consumer properties that are of interest for a consumer; distinguish her from other commodity-analogue and allow to compete at the concrete market of sale. It is known that the competitiveness of products depends on the row of factors that influence on priority of choice and determine the volume of their realization at the certain market. For an acceleration to modernisation of forest enterprises realization of measures, investment resources sent to the concentration is needed for realization of them investment and innovative programs and projects. They must be sent to the technical retooling of those productive subdivisions of enterprises, that are qualificatory in making of products with the innovative filling. Structural modernisation and increase of national competitiveness belong to main priorities of socio-economic reformation of

Ukraine. Modernisation of enterprises must come true taking into account external demand for corresponding goods and services. Accordingly it will give an opportunity to turn lost and take the new markets of sale through satisfaction of their demand on innovative products. To stand on end and pass competitors - it to operate quite othergates, namely: by means of modernisation of productive activity on the basis of innovations.

Key words: modernisation, financial activity, forest enterprises, economic-production processes.

JEL Classification: G23, L73

DOI: <https://doi.org/10.36477/2522-1256-2020-27-12>

Постановка проблеми. Пріоритетним напрямом розвитку лісопромислового комплексу є зростання виробництва деревних плит, целюлозно-паперової та іншої продукції, що користується попитом, задовольняє потреби і вимоги внутрішнього та зовнішнього ринків. У ці галузі спрямовуватимуться в першу чергу й капітальні вкладення.

Основою технічної політики в перспективі буде здійснення реконструкції, модернізації, розширення перспективних та будівництво нових підприємств відповідно з вимогами структурної перебудови лісопромислового комплексу; застосування на їхній базі нових технологій, насамперед із метою ефективного використання сировини, економії енергоресурсів, скорочення трудових витрат та підвищення якості і конкурентоздатності виробів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями забезпечення лісогосподарських підприємств України та поліпшення фінансової діяльності підприємств займаються такі вітчизняні науковці, як В. Голян [6], М. Бедринець [2], Л. Довгань, О. Дуксенко [4], В. Опарін [3], О. Шубалий [7]. У їхніх працях розглядаються актуальні питання інвестиційно-інноваційного розвитку лісового господарства, модернізації лісового господарства в ринкових умовах.

Постановка завдання. Мета статті – обґрунтувати стан фінансової діяльності лісогосподарських підприємств України та структурні напрями розвитку економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ураховуючи постійне недофінансування, бачимо, що лісова галузь має нині такі негативні наслідки: роботи зі створення нових насаджень на малопродуктивних і деградованих землях, а також полезахисних лісових смуг проводяться в недостатніх обсягах [6]; потужностей та можливостей ДСНС недостатньо для вчасного та ефективного гасіння пожеж; не здійснюється на належному рівні охорона лісу від незаконних рубок; відзначено різке збільшення шкідників та хвороб лісу; припинено вирощування посадкового матеріалу на Півдні та Сході, що унеможливить у подальшому створення лісових насаджень. За дослідженнями О. Шубалого сфера лісо-

вого господарства належить до важливих ланок національного господарства України, адже вона забезпечує відтворення, догляд, охорону, заготівлю та продаж лісових ресурсів, які є стратегічно важливими для держави, оскільки мають багатоцільове значення. Відповідно, від рівня забезпеченості лісовими ресурсами безпосередньо залежить і рівень розвитку сфери лісового господарства [7]. У табл. 1 представлено фінансування видатків Держлісагентства з державного бюджету.

Згідно з результатами фінансово-господарської діяльності, у 2019 р. отримано 15,2 млрд грн чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), що майже на 1,6 млрд грн менше 2018 р. Щодо результатів діяльності підприємствами галузі отримано 289 млн грн чистого прибутку. У 2019 р. на ведення лісового господарства було спрямовано 6,6 млрд грн, із них 6,4 млрд грн – власні кошти лісогосподарських підприємств. Основним показником, що характеризує ефективність діяльності підприємства, є рентабельність. Слід відзначити у 2019 р. зменшення рентабельності діяльності порівняно з 2018 р. з 2,8% до 1,9%. Найвищого рівня рентабельності досягли підприємства Вінницького (4,5%), Черкаського (4,2%), Сумського (2,9%), Хмельницького (2,7%) і Закарпатського (2,6%) обласних управлінь лісового та мисливського господарства. У результаті 132 підприємства мають рентабельність менше 1%, серед яких – 33 підприємства Південно-Східного регіону, 13 підприємств Житомирського, 12 підприємств Волинського, 10 підприємств Чернігівського та 9 підприємств Рівненського обласних управлінь лісового та мисливського господарства. Окрім того, п'ять підприємств отримали збиток у загальній сумі 1,9 млн грн [1].

Фінансова діяльність є важливим елементом кожного підприємства, адже використання фінансових ресурсів становить основу фінансової діяльності.

Раціонально організована фінансова робота на підприємстві відіграє особливу роль в умовах ринкової економіки. Саме від фінансової роботи залежатимуть показники платоспроможності, фінансової стійкості, ділової активності, прибутковості [2, с. 292].

Таблиця 1

Фінансування видатків Держлісагентства з державного бюджету, тис грн

Найменування бюджетної програми	2019 р.	2018 р.	Відхилення
Керівництво та управління у сфері лісового господарства	126 648,7	126 390,2	258,5
Дослідження, прикладні розробки та підготовка наукових кадрів у сфері лісового господарства	14 851,6	14 851,6	0,0
Ведення лісового і мисливського господарства, охорона і захист лісів в лісовому фонді	145 481,3	132 859,2	12 622,1
Разом	286 981,6	274 101,0	12 880,6

Джерело: складено за [1]

Визначимо загальні напрями фінансової діяльності підприємств (рис. 1).

Рис. 1. Загальні напрями фінансової діяльності підприємств

Джерело: розроблено автором

Важливим елементом фінансової діяльності є фінансове планування та прогнозування, що дає змогу здійснити розроблення бізнес-планів, певних проєктів, стратегічних планів підприємства. Прогнозування та ефективне планування допомагають виявити основні ризики, щоб запобігти економічним утратам та банкрутству. Розрізняють перспективні, поточні та оперативні плани.

Наступним напрямом є аналіз та контроль виробничо-господарської діяльності, сюди можна віднести: діагностування фінансового стану підприємства, аналіз фінансових результатів та рентабельності, мобілізацію резервів, збільшення прибутку та доходу та у цілому поліпшення господарської діяльності. Фінансовий контроль підприємства зводиться до обліку господарських операцій, виявлення проблем, усунення порушень. До основних видів фінансового контролю належать попередній, поточний та подальший контроль. Формами контролю є ревізія та перевірка.

Реалізація фінансового забезпечення господарської діяльності здійснюється за рахунок оперативної, поточної фінансової роботи. Під змістом фінансової роботи (оперативна, поточна) розуміємо своєчасні розрахунки за реалізовану продукцію, співпрацю з постачальниками, незатримання виплат заробітних плат, погашення банківських кредитів та сплату податків тощо.

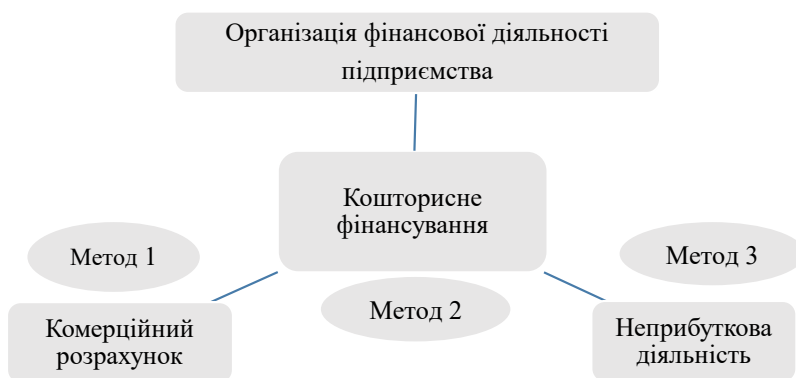

Рис. 2. Загальні методи фінансової діяльності підприємств

Джерело: розроблено за [3]

Для організації фінансової діяльності розглянемо методи створення та використання фінансових ресурсів (рис. 2).

«Перший метод – комерційний розрахунок, вважається основним. Суть методу полягає у раціональності пошуку дешевих фінансових ресурсів, мінімізації витрат та максимальній прибутковості підприємства.

Неможливо не врахувати принципи комерційного розрахунку, а саме: прибутковість, самоокупність, самофінансування, фінансова відповідальність.

Другий метод включає фінансування за двома напрямками: із фондів підприємства чи з бюджету (централізованих фондів). Тобто зовнішнє фінансування може сприяти забезпеченню витрат. Принципами кошторисного фінансування є плановість, цільовий характер виділених коштів, підзвітність та ін.

Третій метод не передбачає принципу прибутковості, а забезпечення потреб суспільства. Формування фінансових ресурсів відбувається через спонсорські надходження від засновників. Метод неприбутковості характерний для підприємств, організацій та установ соціальної сфери» [3, с. 194]. Також потрібно врахувати, що ефективність фінансової діяльності та якісне управління фінансами залежать від фінансового механізму підприємства. «Фінансовий механізм – це сукупність форм та методів формування і використання фінансових ресурсів для забезпечення фінансування діяльності підприємства» [4, с. 192].

Фінансова діяльність має цільовий вплив на господарсько-виробничі процеси підприємства, чітко сформований фінансовий механізм підприємства поліпшує організацію фінансової діяльності та регулює процес формування та реалізації управлінських рішень у сфері фінансової діяльності підприємства.

Фінансова система лісогосподарських підприємств у сучасних умовах є недосконалою. Бюджетне фінансування лісогосподарської діяльності є недостатнім, його частка в загальних витратах протягом десятиріччя становила близько 30%, але в останні роки кошти не надавалися. При цьому ліси України виконують переважно захисні, рекреаційно-оздоровчі, природоохоронні функції. Значна частина лісів Півдня та Сходу України не належить до експлуатаційних, що зумовлює суттєву бюджетну підтримку для забезпечення належного ведення лісового господарства в екстремальних природних умовах. Окрім того, лісогосподарські підприємства працюють за значного податкового навантаження. За 2019 р. ними сплачено до бюджетів усіх рівнів 6238,4 млн грн [5].

Досить велике навантаження на підприємства здійснює сплата земельного податку з лісового фонду, який державні підприємства повинні сплачувати щорічно до місцевого бюджету в розмірі 135 млн грн. Також за використання лісових ресурсів ті ж самі державні підприємства повинні сплачувати щорічно рентну плату в розмірі 1 млрд грн і, таким чином, мають подвійне оподаткування лісового фонду з різними базами оподаткування.

Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України, у 2019 р. державні підприємства повинні сплачувати пода-

ток на прибуток та базовий норматив відрахувань частки чистого прибутку державного підприємства (дивіденди) у розмірі 90% (сьогодні 80%). Сума такого платежу за 2019 р. становила 255 млн грн. У результаті після сплати дивідендів на 314 державних підприємствах на видатки розвитку залишилося 25 млн грн, що в середньому становить 90 тис грн на одне підприємство.

Відсутність повноцінного фінансування лісового господарства протягом останніх десятиліть призвела до того, що в переважній більшості лісгосподарських підприємств України застосовують максимально спрощену та технологічно застарілу систему лісгосподарських заходів, яка не відповідає динамічній природі лісу, не використовує сучасні інформаційні технології та суттєво відстає від кращих європейських зразків [5].

Україна активно бере участь у міжнародному співробітництві. Серед міжнародних зобов'язань України у галузі лісового господарства є добровільні та юридично обов'язкові зобов'язання європейського та глобального масштабу. Зокрема: добровільні зобов'язання України в рамках виконання «Стратегічного плану ООН щодо лісів на період 2017–2030 рр.», які включають бачення України стосовно виконання глобальних цілей стосовно лісів; добровільні зобов'язання України в рамках національного досягнення цілі 15 збалансованого розвитку «Збереження екосистем суші»; добровільні зобов'язання України в рамках співпраці з процесом «Лісова Європа» [5].

Вагомий внесок у розвиток економіки лісгосподарських підприємств забезпечується комплексом модернізованих заходів: підвищенням економічної продуктивності, створенням прозорого ринку деревини; підвищенням конкурентоздатності лісгосподарського виробництва; формуванням загальнодержавного балансу заготівлі та споживання деревини; розвитком державно-приватного партнерства, зокрема щодо виконання лісгосподарських операцій; популяризацією використання виробів із деревини в суспільстві; удосконаленням системи оподаткування та фінансування лісгосподарської діяльності, встановленням справедливої бази оподаткування для постійних лісокористувачів; збільшенням інвестиційної привабливості лісового сектору економіки для створення мікро, малих, середніх та великих підприємств, задіяних у лісовому секторі; спрощенням процедур змін цільового призначення земель із земель сільськогосподарського призначення на лісгосподарське призначення.

Висновки і перспективи подальших досліджень у даному напрямі. Дослідження і розроблення пропозицій щодо структурної модернізації лісового комплексу мають велике значення. Оскільки запорукою лідерства на сучасному ринку є новітні технології та

якісне обладнання, то об'єктами кредитування для підприємства мають стати капітальні вкладення, пов'язані з реконструкцією підприємства, його технічним переозброєнням, упровадженням нової техніки, удосконаленням технології виробництва, та інші витрати, що призводять до збільшення вартості основних засобів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Публічний звіт державного агентства лісових ресурсів України за 2019 рік. URL: <https://cutt.ly/1hjifNl>
2. Бедринець М.Д., Довгань Л.П. Фінанси підприємств : навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2018. 292 с.
3. Опарін В.М. Фінанси (загальна теорія) : навчальний посібник. Київ : КНЕУ, 2007. 194 с.
4. Довгань Л.П., Дуксенко О.П. Фінанси підприємств : методичні вказівки та завдання до самостійного вивчення дисципліни. Київ : МАУП, 2006. 192 с.
5. Товариство лісників України. URL: <https://tlu.kiev.ua/pro-nas/novini-zakhodi/novina/article/zaprosujemo-do-obgovorennja-projektu-derzhavnoji-strategiji-upravlinnja-lisami-ukrajini-do-2035-roku-zaprop.html>
6. Голян В.А., Голуб О.А. Фінансове забезпечення пріоритетів розвитку лісгосподарського комплексу: диверсифікація форм і засобів. *Проблеми економіки*. 2016. № 3. С. 31–39. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pekon_2016_3_5
7. Шубалий О.М. Трансформація системи управління лісовим господарством за принципами децентралізації та розподілу повноважень. *Економіст*. 2014. 8. С. 27–32.

REFERENCES

1. A public report of state agency of forest resources of Ukraine is for 2019, available at: <https://cutt.ly/1hjifNl>
2. Bedrynets, M.D. and Dovgan, L.P. (2018), "Finance of enterprises: textbook", Center for Educational Literature, Kyiv, 292 p.
3. Oparin, V.M. (2007), "Finance (general theory)", KNEU, Kyiv, 194 p.
4. Dovgan, L.P. and Duksenko, O.P. (2006), "Enterprise finance: guidelines and tasks for self-study of the discipline", MAUP, Kyiv, 192 p.
5. Society of Foresters of Ukraine, available at: <https://tlu.kiev.ua/pro-nas/novini-zakhodi/novina/article/zaprosujemo-do-obgovorennja-projektu-derzhavnoji-strategiji-upravlinnja-lisami-ukrajini-do-2035-roku-zaprop.html>
6. Golyan, V.A. and Golub, O.A. (2016), "Financial providing of priorities of development of forest management complex: diversification of forms and facilities", *Problems of economy*, № 3, pp. 31–39, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pekon_2016_3_5
7. Shubalyi, O.M. (2014), "Transformation of control system by forestry is after principles of decentralization and distribution of plenary powers", *Economist*, № 8, pp. 27–32.

Стаття надійшла до редакції 31 жовтня 2020 р.